

«Τα επτά θανάσιμα αμαρτήματα των καινοτομιών»

Γιακουμάτου Τερέζα

Φιλολόγος, Επιμορφώτρια ΤΠΕ
tgiakoum@sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή καλείται να εξετάσει τις παιδαγωγικές πρακτικές των φιλολόγων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που έχουν ολοκληρώσει το επιμορφωτικό πρόγραμμα «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στη χρήση και αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην εκπαιδευτική διδακτική διαδικασία» (Β' επίπεδο) επιδιώκοντας να δώσει απαντήσεις σε δύο ερωτήματα που απασχολούν την ερευνήτρια. Τα ερευνητικά ερωτήματα που εξετάζονται είναι: α) Τι αποτελέσματα επέφερε στις εκπαιδευτικές τους πρακτικές το πρόγραμμα επιμόρφωσης Β' επιπέδου; β) Ποιοι παράγοντες δυσχεραίνουν την υλοποίηση διδασκαλιών με ΤΠΕ στο σχολείο τους

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Καινοτόμα προγράμματα, ΤΠΕ στην εκπαίδευση, επιμόρφωση εκπαιδευτικών, εισαγωγή καινοτομιών

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των παιδαγωγικών πρακτικών των εκπαιδευτικών φιλολόγων Π.Ε.02 που ολοκλήρωσαν το επιμορφωτικό πρόγραμμα στη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία (Β' επίπεδο) προκειμένου να αναδείξουμε εάν σημειώνεται μεταβολή αναφορικά με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ ως διδακτικό εργαλείο και την προώθηση της επικοινωνιακής και συνεργατικής μάθησης. Ο όρος Β' επίπεδο ΤΠΕ έχει επικρατήσει ως σύντομη αναφορά στο έργο «Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη» του Ε.Π. «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του ΕΣΠΑ (2007-2013). Στην παρούσα εργασία μας ενδιαφέρουν οι επιμορφούμενοι φιλόλογοι και η στάση τους κατά το επόμενο διδακτικό έτος της επιμόρφωσης Π2.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Για την όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων κρίθηκε αναγκαία η εφαρμογή ενός συνδυασμού ημιδομημένης συνάντησης και ερωτηματολογίου. Τηρήθηκε αναλυτικά ημερολόγιο παρατηρήσεων κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων με τους επιμορφούμενους από το οποίο προέκυψαν και τα ερευνητικά ερωτήματα. Σε πρώτο στάδιο η ερευνητική μέθοδος που κρίθηκε κατάλληλη για να περιγραφούν κάποιες παρατηρήσεις ήταν η στατιστική επεξεργασία των παρατηρήσεων των εκπαιδευτικών, η οποία και παρέχει τη δυνατότητα ποσοτικοποίησης και στατιστικής ανάλυσης των στοιχείων που συλλέγονται.

Στη συνέχεια ακολούθησε η ποιοτική έρευνα με ημιδομημένες συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών που ολοκλήρωσαν το πρόγραμμα επιμόρφωσης Β' επιπέδου.

Πραγματοποιήθηκαν συνολικά 64 «ημιδομημένες» συνεντεύξεις, όρος που χρησιμοποιήθηκε μεταξύ άλλων και από τους Bogdan και Biklen (1992), και για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκε ως βάση ένα πρωτόκολλο συνέντευξης με 25 ερωτήσεις.

Επίσης επιχειρείται να αποτυπωθεί, σε πρακτικό επίπεδο, αν τελικά οι φιλόλογοι χρησιμοποίησαν τις ΤΠΕ στη διδασκαλία τους, επιλύοντας την αντίφαση των απαντήσεων που έδωσαν κατά την εσωτερική αξιολόγηση – αμέσως μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, σύμφωνα με την οποία, αν και το 97,8% απάντησε ότι σκοπεύει να αξιοποιήσει τις ΤΠΕ στη διαδικασία στην τάξη, το 90,2% πιστεύει ότι δεν είναι απολύτως επαρκής για να το επιχειρήσει.

Η έρευνά μας έρχεται, ένα έτος μετά, να συμπληρώσει την προηγούμενη έρευνα η οποία πραγματοποιήθηκε ταυτόχρονα με την ολοκλήρωση του επιμορφωτικού σεμιναρίου του Β' επιπέδου, διερευνώντας τη συχνότητα και το εύρος χρήσης των ΤΠΕ από τους φιλόλογους. Το δείγμα μας προέρχεται από περιοχές της Αττικής.

Πραγματοποιήθηκε, αρχικά, πιλοτική έρευνα, σε μικρό δείγμα έξι (6) φιλολόγων του στατιστικού πληθυσμού, για έλεγχο ασαφειών, λαθών και πληρότητας ώστε να καταλήξουμε στην τελική μορφή του ερωτηματολογίου.

ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Με βάση τη θεωρητική προβληματική που προηγήθηκε, τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας εργασίας εστιάζουν στην αποτελεσματικότητα της επιμόρφωσης και διατυπώνονται ως εξής:

1. Τι αποτελέσματα επέφερε στις εκπαιδευτικές τους πρακτικές το πρόγραμμα επιμόρφωσης Β' επιπέδου;
2. Ποιοι παράγοντες δυσχεραίνουν την υλοποίηση διδασκαλιών με ΤΠΕ στο σχολείο τους;

Αρχικά αναλύονται τα δεδομένα της ποσοτικής έρευνας και στη συνέχεια γίνεται μία απόπειρα ερμηνείας των αποτελεσμάτων με βάση τα στοιχεία της ποιοτικής έρευνας.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ- ΑΝΑΛΥΣΗ

Σχετικά με την αποτελεσματικότητα του προγράμματος, οι απόψεις των επιμορφούμενων ήταν αρκετά θετικές. Ωστόσο, στην πλειονότητά τους θεωρούσαν ότι ο χρόνος της επιμόρφωσης δεν ήταν επαρκής. Επιπλέον, η πλειοψηφία δήλωσε ότι είχε θετική στάση απέναντι στις ΤΠΕ και πίστευε ήδη πριν την έναρξη του προγράμματος επιμόρφωσης ότι η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία θα είχε θετικά αποτελέσματα. Τέλος, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων δήλωσε ότι αποκόμισε περισσότερες γνώσεις, αλλά και διάθεση για απόκτηση ακόμα περισσότερων.

Από το ερωτηματολόγιο Α (Αξιολόγηση της εκπαίδευσης εκπαιδευτικών στα ΚΣΕ από τους εκπαιδευτικούς) συνάγονται τα παρακάτω συμπεράσματα.

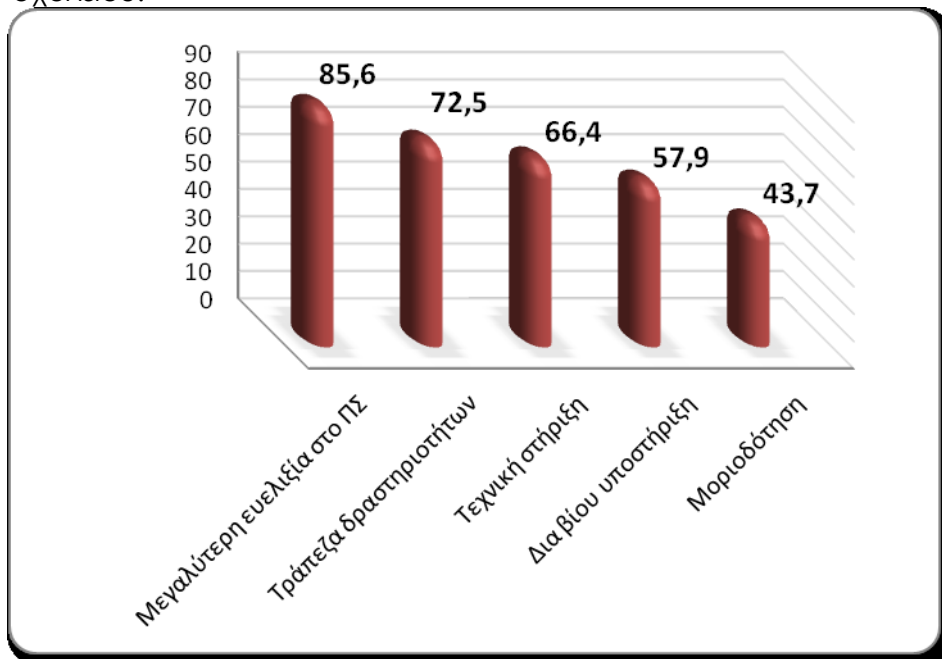
Οι φιλόλογοι θεωρούν ότι:

- το υλικό που τους δόθηκε είναι αρκετά αξιοποιήσιμο μέσα στην τάξη τους σε ποσοστό 66%.
- ο χρόνος που διατέθηκε στο πρόγραμμα για επιμόρφωση ήταν επαρκής σε ποσοστό 42,8%.
- το ενδιαφέρον τους αυξήθηκε κατά τη διάρκεια του προγράμματος σε ποσοστό 47,6%.

Όμως:

- το 90,2 % πιστεύει ότι δεν είναι απολύτως επαρκής για να επιχειρήσει την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη σχολική τάξη. Θα βοηθούσε εάν, εκτός από το επιμορφωτικό πρόγραμμα, υπήρχε:
- μεγαλύτερη ευελιξία στο σχολικό πρόγραμμα, σε ποσοστό 85,6 %.
- τράπεζα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, σε ποσοστό 72,5 %.
- τεχνική υποστήριξη στο εργαστήριο, σε ποσοστό 66,4 %.
- παιδαγωγική διδακτική υποστήριξη από έμπειρους στις ΤΠΕ, σε ποσοστό 57,9%
- μοριοδότηση για την υπηρεσιακή εξέλιξη 43,7%

Το εξετασιοκεντρικό σύστημα αποτελεί τον πρώτο σε σημαντικότητα παράγοντα, ο οποίος επιδρά αρνητικά στην ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία σε ποσοστό 85,56%. Η έλλειψη υλικοτεχνικών υποδομών, αλλά και η αρνητική διάθεση για αλλαγές αποτελούν τον δεύτερο και τρίτο παράγοντα αντίστοιχα, με ποσοστό 71,63% και 62,25%. Στους ανασταλτικούς παράγοντες εντοπίζεται σε ποσοστό 57,33% η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των συναδέλφων. Στην περίοδο 2009-2016 που η χώρα εισήλθε σε οικονομική κρίση και η ανασφάλεια των εκπαιδευτικών ως προς το εργασιακό τους μέλλον αυξήθηκε, εντοπίζεται μία στατιστικά σημαντική αύξηση του ποσοστού στο 64,7%. Οι εκπαιδευτικοί επιδόθηκαν σε ένα κυνήγι βεβαιώσεων και πιστοποιήσεων προκειμένου να εδραιώσουν τη θέση τους. Κάθε προσπάθεια εφαρμογής καινοτόμων δράσεων αντιμετώπιζόταν με καχυποψία στο χώρο του σχολείου.

Σχήμα 1: Τι θα χρειαζόνταν οι εκπαιδευόμενοι για να επιχειρήσουν την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διαδικασία στην τάξη

Ακολουθεί η έλλειψη χώρων στις σχολικές μονάδες σε ποσοστό 55,76%, το προβληματικό/ ελλιπές εκπαιδευτικό λογισμικό σε ποσοστό 53,35%, η αρνητική στάση του διευθυντή της σχολικής μονάδας σε ποσοστό 42,2% και τελευταίος κατατάσσεται ο παράγοντας της ελλιπούς αυτοπεποίθησης των εκπαιδευτικών σε ποσοστό 41,28%.

Με τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στο επιμορφωτικό πρόγραμμα, η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν αυξήθηκε δραματικά. Πιο

συγκεκριμένα, το 45,5% δήλωσε ότι τις χρησιμοποιεί λίγο και το 32,9% ότι τις χρησιμοποιεί πολύ. Μόνο το 4,5% δήλωσε ότι τις χρησιμοποιεί πάρα πολύ, σε σύγκριση με το 1,8% πριν από τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στο πρόγραμμα.

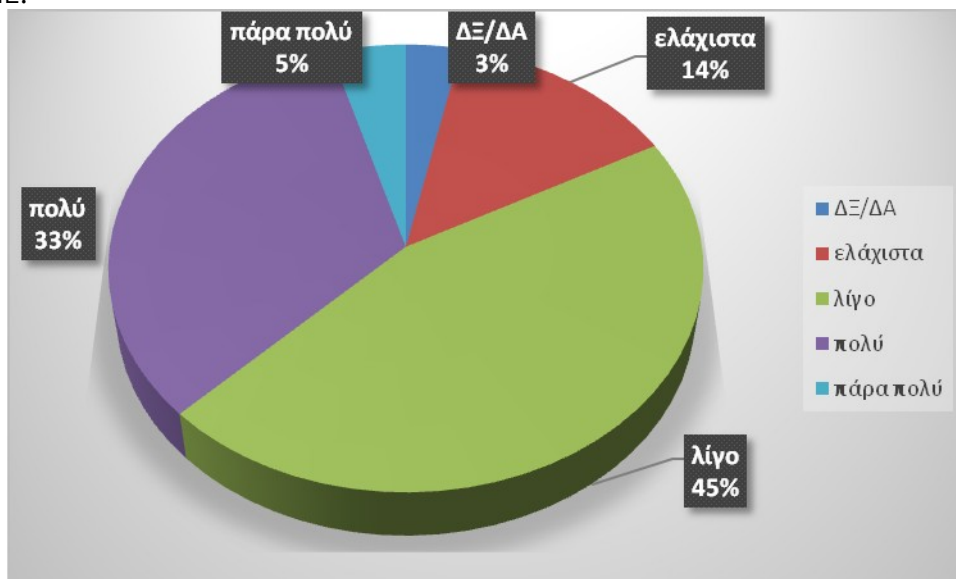
Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων φαίνεται ότι οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται με διάφορους τρόπους από τους εκπαιδευτικούς, κυρίως όμως ως εποπτικό μέσο (69,67%) και ακολούθως ως βοήθημα μάθησης (28,63%) και μέσο μάθησης (27,54%).

Τα συμπεράσματα της έρευνας που διεξήγαμε κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι το φύλο των εκπαιδευτικών δεν διαδραματίζει κανέναν σημαντικό ρόλο, αλλά αντίθετα η επιμόρφωση και η κατάρτιση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα υπολογιστών είναι ο πρώτιστος λόγος για τη διαμόρφωση συγκεκριμένων στάσεων και συμπεριφορών απέναντι στις ΤΠΕ και την ένταξη αυτών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ακολουθούν η ηλικία, η κατοχή προσωπικού υπολογιστή αλλά και η ύπαρξη υλικοτεχνικών υποδομών και ευκολίας πρόσβασης στις σχολικές αίθουσες.

Αυτά που παρατηρούμε από τους πίνακες συσχέτισης μεταξύ της ηλικίας, του φύλου και του πτυχίου/ων των επιμορφούμενων με τους παράγοντες που συμβάλουν στην υιοθέτηση θετικής/αρνητικής στάσης των ερωτηθέντων απέναντι στις ΤΠΕ είναι τα εξής:

Υπάρχει θετική συσχέτιση σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha = 0,01$ μεταξύ της κατοχής μεταπτυχιακού τίτλου και όσων πιστεύουν ότι η κατάρτιση σε Η/Υ και η ηλικία αποτελούν παράγοντες για την υιοθέτηση θετικής/αρνητικής στάσης απέναντι στις ΤΠΕ

Υπάρχει θετική συσχέτιση σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha = 0,05$ μεταξύ της κατοχής μεταπτυχιακού τίτλου και όσων πιστεύουν ότι η ύπαρξη Η/Υ στην αίθουσα διδασκαλίας και η ευκολία πρόσβασης στο εργαστήριο Η/Υ αποτελούν παράγοντες για την υιοθέτηση θετικής/αρνητικής στάσης απέναντι στις ΤΠΕ.

Σχήμα 2: Πόσο αξιοποιείτε τις ΤΠΕ μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος επιμόρφωσης Β' επιπέδου

ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ως πλέον κατάλληλη προσέγγιση για την επεξεργασία των ημιδομημένων συνεντεύξεων προκρίθηκε η κατηγορική περιεχομένου προσέγγιση. Όπως

υπογραμμίζουν οι Liebllich, Tunal, et al. (1998), η κατηγορική περιεχομένου προσέγγιση είναι προτιμότερη όταν η έρευνα στοχεύει να διερευνήσει ένα φαινόμενο, πρόβλημα ή μια κατάσταση που αφορά σε μια ομάδα προσώπων. Στην περίπτωση μας μας ενδιαφέρει η κατανόηση των αντιλήψεων, η εκμείευση του τρόπου σκέψης και των βαθύτερων κινήτρων κάποιων συμπεριφορών.

Από την ανάλυση των συναντεύξεων φαίνεται πως οι εκπαιδευτικοί, στην πλειοψηφία τους, χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ στη διδασκαλία τους (μέσω του Η/Υ και του βιντεοπροβολέα που αποτελεί τη βασική επιλογή τους για χρήση μέσα στην τάξη) κυρίως περιφερειακά, ως εποπτικό μέσο παρουσίασης πληροφοριών, και όχι ενταγμένες μέσα στην καθημερινότητα της σχολικής τάξης ώστε οι μαθητές να κατανοούν τη χρήση τους ως μέρος του μαθήματος, αλλάζοντας με τον τρόπο αυτό το μαθησιακό περιβάλλον.

Αναφορικά με τους παράγοντες που εμποδίζουν την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, σχεδόν όλοι τόνισαν την έλλειψη υλικοτεχνικών υποδομών στις σχολικές μονάδες, τη δυσκολία πρόσβασης στο εργαστήριο ηλεκτρονικών υπολογιστών, την έλλειψη διάθεσης για αλλαγές και συμπαράσταση, τόσο από τους συναδέλφους οι οποίοι διαθέτουν τις κατάλληλες γνώσεις, όσο και από τη διεύθυνση της σχολικής μονάδας, καθώς επίσης και την έλλειψη αυτοπεποίθησης των εκπαιδευτικών, η οποία πηγάζει από την ελλιπή κατάρτιση και επιμόρφωση σε ζητήματα χρήσης και αξιοποίησης των ηλεκτρονικών υπολογιστών και εν γένει των ΤΠΕ.

ΑΝΑΣΧΕΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Προκειμένου να προσεγγίσουμε το ζήτημα των ανασχετικών παραγόντων στην απόπειρα παιδαγωγικής αξιοποίησης των ΤΠΕ αξιοποιούμε το ερμηνευτικό σχήμα των επτά θανάσιμων αμαρτημάτων. Τα επτά θανάσιμα αμαρτήματα είναι μια ταξινόμηση των πιο σοβαρών αμαρτημάτων σύμφωνα με την Καθολική εκκλησία, την οποία εισήγαγε ο Πάπας Γρηγόριος Α' κατά τη διάρκεια της θητείας του 590-604 μ.Χ. στην εργασία του Magna Moralia.

ΟΚΝΗΡΙΑ – ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΙΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Στις συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών γίνεται φανερό ότι περιμένουν να έρθει η αλλαγή από τη διοίκηση. Ο κλάδος των καθηγητών είναι βαθιά συντηρητικός. Διέπεται από δύσκαμπτες αντιλήψεις κι αρκείται στα κεκτημένα. Η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση παρέμεινε στη διάρκεια της 15ετίας στο περιθώριο. Μόνο κάτι ασθενείς παραινήσεις περιλήφθηκαν στις οδηγίες διδασκαλίας των μαθημάτων. Το εκπαιδευτικό σύστημα παραμένει αυστηρά εξετασιοκεντρικό. Ακηδία όμως εντοπίζεται και στη διοίκηση αφού δεν υπήρξε ποτέ ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα με σαφή στοχοθεσία για την εισαγωγή των καινοτομιών στην εκπαίδευση. Ενδεικτική της ακηδίας της διοίκησης είναι και η απόφαση να εισαχθεί με υπουργική απόφαση (Φ.3/609/60745/Γ1/28-5-2010) η Πληροφορική ως ξεχωριστό γνωστικό αντικείμενο στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Ενώ το πρόγραμμα σπουδών αναφερόταν σε ολιστικό-ολοκληρωμένο μοντέλο μέσα σε μία νύχτα βαφτίστηκε πραγματολογικό-εφικτό. Μία απλή καταγραφή της εξέλιξης της εισαγωγής καινοτομιών στην εκπαίδευση θα έδειχνε ανάγλυφα το μεγαλύτερο στοίχημα που χάθηκε την τελευταία δεκαπενταετία. Δεν έγινε εφικτή η διάχυση και ο πολλαπλασιασμός των καινοτόμων εκπαιδευτικών δράσεων καθώς υπάρχει ασυνέχεια πολιτικής και έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού.

ΦΘΟΝΟΣ -ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Ένα σημείο που επανέρχεται στις συνεντεύξεις είναι ότι στη χώρα μας δεν έχουμε αναπτυγμένο ήθος συνεργασίας. Οι εκπαιδευτικοί συγκρούονται πολύ συχνά όταν επιβάλλεται εκ των πραγμάτων η συνεργασία, π.χ. κατανομή ωρών διδασκαλίας, εξαγωγή θεμάτων εξετάσεων. Εντοπίζεται μία δυσκολία να υποταχθεί το ατομικό συμφέρον σε ένα ομαδικό σχέδιο. Ένας εκπαιδευτικός που ξεχωρίζει από την προσπάθειά του να ενσωματώσει τις καινοτομίες στη διδασκαλία του συχνά γίνεται στόχος από τους συναδέλφους του. Ο φθόνος μπορεί να γίνει πρόβλημα και για έναν εκπαιδευτικό ο οποίος μετά από ένα χρονικό διάστημα ενασχόλησής του με τις ΤΠΕ κι αρκετή σκληρή δουλειά δεν έχει τα αποτελέσματα που προσδοκούσε. Οι εκπαιδευτικοί επικοινωνούν και συναντιούνται μεταξύ τους πολύ συχνά, κάτι που θεωρητικά τους δίνει την ευκαιρία να μάθει ο ένας από τον άλλον, να οικοδομήσουν μία παιδεία που η συλλογική γνώση είναι συγκριτικό πλεονέκτημα και όχι να δημιουργούν «ανταγωνιστικά» μέτωπα και φθόνο.

ΕΠΑΡΣΗ –ΥΠΕΡΟΨΙΑ - ΥΠΕΡΕΚΤΙΜΗΣΗ

Υπήρξε μία υπερεκτίμηση της μεταμορφωτικής δυνατότητας των ΤΠΕ. Από τις εξαγγελίες της ηγεσίας του υπουργείου είναι πολύ πιθανόν να δημιουργήθηκαν ανέφικτες προσδοκίες από την εισαγωγή των υπολογιστών στο ελληνικό σχολείο. Υπεροψία αντιμετώπισαν και οι υπόλοιπες ειδικότητες από τον υπεύθυνο εργαστηρίου που συχνά αποθαρρύνει τη χρήση του για να μην διακινδυνεύσει πιθανές δυσλειτουργίες.

ΛΑΙΜΑΡΓΙΑ - –ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μια άλλη μορφή λαιμαργίας είναι όταν ο εκπαιδευτικός κρατάει πράγματα για τον εαυτό του και δεν τα μοιράζεται με τους άλλους. Κάθε πληροφορία για το τι συμβαίνει σε μία τάξη είναι πολύτιμη για το σύστημα γενικότερα. Βοηθάει στο να αναγνωριστούν και να αντιμετωπιστούν προβλήματα. Τα περισσότερα σενάρια μαθημάτων που έχουν παρουσιαστεί περιλαμβάνουν διθυραμβικές κριτικές και σπάνια αναφέρονται σε προβλήματα. Το να μη βοηθάει ο εκπαιδευτικός τους συναδέλφους του είναι επίσης λαιμαργία, επιδιώκοντας να ωφεληθεί έμμεσα από τις ενέργειες των άλλων.

ΛΑΓΝΕΙΑ – ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ: ΟΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥΣ

Οι υπουργοί της τελευταίας δεκαετίας εξάντλησαν τις προσπάθειες απορρόφησης των ευρωπαϊκών κονδυλίων. Ο κ. Ευθυμίου διαχειρίστηκε το Β' Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ II) ύψους 850 δισ. δρχ. του Επιχειρησιακού Προγράμματος για την Κοινωνία της Πληροφορίας που προέβλεπε τη διάθεση 100 δισ. για την εκπαίδευση και των περιφερειακών προγραμμάτων ΠΕΠ (ύψους περίπου 250 δισ. δρχ.). Η Ενέργεια Οδύσσεια αποτέλεσε μέρος του ΕΠΕΑΕΚ, ένα από τα 24 Προγράμματα του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (2000-2006) για την Ελλάδα και συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ, Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης - ΕΤΠΑ) κατά 75% και από το Ελληνικό Δημόσιο κατά 25%, με αρχικό προϋπολογισμό 16.5 δις δρχ. (Πουπάκη, 1999). Το πρόγραμμα «Οδύσσεια» υλοποιήθηκε από το τμήμα Μελετών της Διεύθυνσης Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΔΣΔΕ), το ΠΙ, το ΕΑΙΤΥ και τη Διεύθυνση του ΚΠΣ. Το ΕΑΙΤΥ είχε αναλάβει, το σχεδιασμό, την τεχνική στήριξη και την παρακολούθηση υλοποίησης των έργων της συγκεκριμένης ενέργειας. Τα έργα αυτά είχαν σκοπό την ένταξη των ΤΠΕ στην καθημερινή σχολική δραστηριότητα 385 σχολικών μονάδων, για το σύνολο

των γνωστικών αντικειμένων του Προγράμματος Σπουδών, ενσωματώνοντας τις ΤΠΕ ως αναπόσπαστο τμήμα της καθημερινής μαθησιακής διαδικασίας, μέσω δημιουργίας κατάλληλης υποδομής, κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και ενδοσχολικής, συνεχής και προσανατολισμένης στην εκπαιδευτική πράξη από ειδικευμένους επιμορφωτές, επιμόρφωσης και στήριξης των εκπαιδευτικών όλων των ειδικοτήτων. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ήταν ένα από τα σημαντικότερα έργα της. Ατυχώς το έργο εγκαταλείφθηκε μετά την παράδοση του και η επιμόρφωση συνεχίστηκε μόνο για τα επόμενα δύο έτη με φθίνουσα πορεία.

Κατά τη διάρκεια και στο πλαίσιο του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ) πραγματοποιήθηκαν αρκετά προγράμματα με στόχο την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Τα προγράμματα αυτά ήταν συγχρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, σε ποσοστό 80%, μέσω των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση» (ΕΠΕΑΕΚ) και «Κοινωνία της Πληροφορία» (ΕΠ ΚτΠ) και το Ελληνικό Δημόσιο, σε ποσοστό 20%. Στα πλαίσια των προγραμμάτων αυτών υλοποιήθηκαν πράξεις/έργα επιμόρφωσης συνολικού προϋπολογισμού ~224 εκατομμυρίων € (ΕΠΕΑΚ, 2007; ΚτΠ, 2008), ενώ ο άξονας 1.2 «Εισαγωγή και αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση» της ΚτΠ είχε προϋπολογισμό 181.600.393 €. Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι ο ρόλος της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και της αξιοποίησης των Νέων Τεχνολογιών είναι μεγάλης σημασίας και στοχεύει στην ενίσχυση της διδακτικής πράξης προς όφελος των μαθητών αλλά και της διοικητικής υποστήριξης των Σχολικών Μονάδων.

Φορέας υλοποίησης των προγραμμάτων αυτών ήταν το Υπουργείο Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (Υπ. Παιδείας ΔΒΜΘ), η Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Εκπαιδευτικών Δράσεων (ΕΥΕ), το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (ΠΙ), τα Παιδαγωγικά Τμήματα των Πανεπιστημίων της χώρας και ο Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (ΟΕΠΕΚ). Το ΕΑΙΤΥ και το ΠΙ, ήταν φορείς επιστημονικής και τεχνικής υποστήριξης των παραπάνω έργων. Την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013 έχει αναλάβει ο ΟΕΠΕΚ, με συμπράττοντες φορείς υποστήριξης το ΠΙ και το ΕΑΙΤΥ.

Ο κ. Ευριπίδης Στυλιανίδης προχώρησε στη σύναψη σύμβασης ύψους 2.508.898,37 ευρώ για τον εξοπλισμό 170 σχολικών εργαστηρίων πληροφορικής. Ο κ. Άρης Σπηλιωτόπουλος φρόντισε να διανεμηθούν 126.000 υπολογιστές σε μαθητές της Α' τάξης του Γυμνασίου (κατά τη σχολική περίοδο: 2009/2010) καθώς και σε εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν στο έργο «Ψηφιακή Τάξη», συνολικής δαπάνης ~55 Μ€.

Η κα Άννα Διαμαντοπούλου διαχειρίστηκε το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση & Δια Βίου Μάθηση» με συνολικό κόστος 1.680.292.884 €.

Ο Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος συνήψε σύμβαση 174.441.435 ευρώ, για τις «Ψηφιακές Υπηρεσίες Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων» οι οποίες περιλάμβαναν την εισαγωγή διαδραστικών συστημάτων και κινητών εργαστηρίων πληροφορικής μέσα στην σχολική τάξη.

Ο κ. Λοβέρδος εξήγγειλε άμεσες παρεμβάσεις για τη βελτίωση των υποδομών των σχολείων, αλλά και για τον εξοπλισμό των σχολικών μονάδων με σύγχρονους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Εξήγγειλε 17960 διαδραστικούς βιντεοπροβολείς και φορητούς υπολογιστές αξίας 34.842.869,92 € άνευ ΦΠΑ.

Ο κ. Αριστείδης Μπαλτάς διέκοψε το πρόγραμμα του ψηφιακού σχολείου εξαλείφοντας παράλληλα τη μοριοδότηση της επιμόρφωσης Β' επιπέδου.

Κατά τη θητεία του κ. Νίκου Φίλη κυκλοφόρησε μία εφαρμοστική εγκύκλιος με αριθμό Πρωτοκόλλου: Φ478.6/35/47249/A2 για την «Διαδικασία ένταξης των σχολικών μονάδων στο πρόγραμμα αναβάθμισης των ψηφιακών υποδομών».

ΑΠΛΗΣΤΙΑ -ΚΟΥΜΠΑΡΑΔΕΣ

Σε ένα σύστημα ακόμα και στο εκπαιδευτικό όλοι οι συντελεστές, όλα τα μέρη θέλουν να βγάλουν κάποιο κέρδος, να έχουν ένα μερίδιο στη συνολική υπεραξία που δημιουργεί το δίκτυο. Όλοι αποτιμούν την δική τους συμβολή και απαιτούν να απολαμβάνουν το ανάλογο τίμημα. Όμως στις περισσότερες των περιπτώσεων η οπτική γωνία της όποιας αποτίμησης επηρεάζεται από το πρώτο από τα «Έπτά θανάσιμα αμαρτήματα», την απληστία, η οποία οδηγεί πάντα σε αντιδεδοντολογική συμπεριφορά και ήθος, σε κοντόφθαλμη αντιμετώπιση των θεμάτων που ανακύπτουν στη καθημερινή λειτουργία του δικτύου, με αποτελέσματα τα οποία μπορεί να καταστούν μακροχρόνια καταστροφικά. Οι διαχειριστικές αρχές τείνουν να θεωρούνται ο κουμπαράς του εκάστοτε υπουργού»

Οι επιδοτούμενες από τα Ευρωπαϊκά κονδύλια κρατικές ενισχύσεις αποτελούν προνομιακό πεδίο για επικοινωνιακή προβολή. Συχνά παρουσιάζονται ως η κίνηση κάποιου υπουργού, ο οποίος διανέμει χρήματα για την παιδεία. Τα ελληνικά προγράμματα συχνά σχεδιάζονται με τη 'λογική του ποτιστηριού', δηλαδή έχοντας στο νου, για πολιτικούς λόγους, όλοι να πάρουν και από κάτι. Στην Ελλάδα υπάρχει η τάση να μη δίνεται βαρύτητα σε έναν τομέα και ως εκ τούτου να πορευόμαστε χωρίς κάποιου είδους μακρόπνοη στόχευση.

ΟΡΓΗ – ΡΗΞΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΥ

Στις συνεντεύξεις που λήφθηκαν μετά το 2009 αρχίζει να εμφανίζεται ένα έντονο άγχος του εκπαιδευτικού και μία αγωνία να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις του επαγγέλματος. Οι εκπαιδευτικοί εκφράζονται αρνητικά για την αυξανόμενη επιβάρυνση των υποχρεώσεων τους σε συνδυασμό με την συμπίεση των αμοιβών τους. Ο θυμός πάντα ενεργεί αρνητικά στον ευαίσθητο χώρο της εκπαίδευσης. Υπάρχουν πάντα σημεία τριβής στα οποία θα διαφωνήσουν τα μέλη του συστήματος. Ο θυμός είναι κάτι που αποσπά την προσοχή όλων και δεν τους επιτρέπει να συγκεντρωθούν στην ουσία, στην πραγματική λύση ενός προβλήματος. Ο θυμός απλά εντείνει την διαφωνία, αποπροσανατολίζει και δυσκολεύει στη δημιουργική σύνθεση απόψεων και εμπειριών, στο να βρεθεί μια αποτελεσματική λύση. Ο εκπαιδευτικός χώρος υπό την πίεση της οικονομικής κρίσης στενάζει από μία γενικευμένη οργή των μελών του καθώς το συμβόλαιο κοινωνικής εξέλιξης έχει διαρραγεί και οι μαθητές βιώνουν μία πρόωρη ματαιώση των προσδοκιών τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι σαφές πως η εισαγωγή των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία συνιστά φορέα εκπαιδευτικής αλλαγής και καινοτομίας στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο. Ο μετασχηματισμός της εκπαιδευτικής διαδικασίας δεν είναι ποτέ απλός και πραγματοποιείται με επιτυχία μόνο σε βάθος χρόνου. Ο Fullan (1991) επισημαίνει πως για να πραγματοποιηθεί η εκπαιδευτική αλλαγή, πρέπει οι εμπλεκόμενοι φορείς να κατανοήσουν τη φύση της και στη συνέχεια να μάθουν να διαχειρίζονται τις παραμέτρους της. Έχει διαπιστωθεί πως η εκπαιδευτική αλλαγή δεν επιβάλλεται. Η ένταξη της καινοτομίας σε ένα σύστημα δεν συνεπάγεται αυτόματα, ότι τις λύσεις για όλα τα θέματα πρέπει να τις παρέχει η διοίκηση. Η διοίκηση όμως στην ελληνική εκπαίδευση ασκείται

συγκεντρωτικά. Η πραγματική αλλαγή, προκύπτει όταν οι εκπαιδευτικοί εμπλέκονται, κινούμενοι από προσωπική επιλογή, στη διαδικασία της αλλαγής, ως ενεργοί διαμεσολαβητές και γίνονται αυτοί «οι κύριοι αρχιτέκτονες της αλλαγής» (MacBeath, 2005).

Οι αιτίες αυτού του φαινομένου και της απαξίωσης που τυγχάνουν οι ΤΠΕ από τις διευθύνσεις των σχολικών μονάδων, αλλά και αρκετούς εκπαιδευτικούς φαίνεται να έχουν την πηγή τους κυρίως στο πρόγραμμα σπουδών όπως αυτό καθορίζεται από το Υπουργείο Παιδείας και εν γένει από τη βαρύτητα που έχουν οι εξετάσεις στο εκπαιδευτικό μας σύστημα. Όπως έγινε φανερό και από τις συνεντεύξεις των επιμορφούμενων η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν συνοδεύεται συνήθως και από σαφείς στόχους αναφορικά με την μετεξέλιξη της εκπαιδευτικής πρακτικής. Πολλοί είναι εκείνοι οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα και που δήλωσαν ότι το πρόγραμμα σπουδών που είναι υποχρεωμένοι να ακολουθήσουν χωρίς να έχουν περιθώρια να αποκλίνουν από αυτό δεν τους βοηθά προς την κατεύθυνση της ένταξης των ΤΠΕ και των ομαδοσυνεργατικών μοντέλων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Έτσι, ανεξάρτητα από την βαρύτητα που θα πρέπει να δοθεί στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα ΤΠΕ, στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος θα πρέπει να τεθεί ο προσδιορισμός του στόχου της αναδιαμόρφωσης της διδακτικής πρακτικής και του σχολικού προγράμματος.

Τα προβλήματα της έλλειψης υλικοτεχνικής υποδομής και κατάλληλων εύχρηστων λογισμικών, της δυσκολίας πρόσβασης στο εργαστήριο των ηλεκτρονικών υπολογιστών και στο διαδίκτυο, της εξοικείωσης και έλλειψης αυτοπεποίθησης από μέρους των εκπαιδευτικών, της ευκαιριακής και όχι συστηματικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, καθώς και «η κυριαρχία των συμπεριφοριστικών μεθόδων που στην καλύτερη των περιπτώσεων καλύπτονται από μια επίφαση πρόθεσης λειτουργικού γραμματισμού καθώς και ο αγώνας δρόμου για την κάλυψη μιας ύλης αποτελούμενης από αδόμητες πληροφορίες θα πρέπει άμεσα να λυθούν, με τη συμμετοχή όλων των φορέων που συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Παράγοντας-κλειδί για την επιτυχημένη εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, είναι η αποδοχή της χρησιμότητας των ΤΠΕ από μέρους των εκπαιδευτικών. Το ζητούμενο είναι η υιοθέτηση νέων ρόλων και η αλλαγή τρόπου διδασκαλίας.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Γ'ΚΠΣ http://www.3kps.gr/documents/ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΕΙΣ_ΚΠΣ_2000-2006.htm (Ανακτήθηκε 10/2/2016)

ΕΠΕΑΕΚ <http://www.epeaek.gr/epeaek/el/index.html> (Ανακτήθηκε 20/3/2016)

ΕΠΕΔΒΜ Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και Δια βίου μάθηση <http://www.edulll.gr/> (Ανακτήθηκε 10/2/2016)

Πουπάκη, Ε., Δαπόντες, Ν. (1999). Η συμβολή του ΕΠΕΑΕΚ στην αξιοποίηση των Υπολογιστικών και Δικτυακών Τεχνολογιών στην εκπαίδευση. Συνέδριο με θέμα τις ΤΠΕ-Ε, Ιωάννινα. <http://www.etpe.gr/custom/pdf/etpe323.pdf> (Ανακτήθηκε 10/2/2016)

Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (1992). *Qualitative Research for Education: An Introduction to Theory and Methods*. Boston: Allyn and Bacon.

Fullan, M. (1991). *The new meaning of educational change*. London: Cassell.

MacBeath, J. (2005). Αυτοαξιολόγηση: Ήρθε η ώρα για μια μεγάλη ιδέα. Στο: Γ. Μπαγάκης (Επιμ.), *Αυτοαξιολόγηση σχολικής μονάδας: Από το έργο*

του Ιωσήφ Παπαντωνίου Ζορπά & Χριστοφίδου Σολομών στις σημερινές προσπάθειες στην Ελλάδα και αλλού (σσ. 29-49). (Σ. Γεωργιάδου, μετάφρ.). Αθήνα: Κλειδάριθμος. (Πρωτότυπη έκδοση 1991).